

Kiss Csaba

Bergman szigetén

(Fårö-i napló)

2016 június

(meg előtte, és utána)

április 15.

Mese

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy sziget. De nem csak olyan tényleges, víztől ölelt parti szikla, hanem képletes is, ami az ember lelkében él. Ahova, ha megbántódik, visszavonul, és kizárja a világot. Becsukja az ajtót, és a világ kint reked, minden zűrzével, zajával együtt.

Nos, egy ilyen kis szigeten élt, halt és alkotott egy nagy magas rendező, bizonyos Bergman. Sok felesége volt, sok szerelmet, szakítást megélt, sok filmet csinált. Bennük van a világ is, ő is.

Egyet közülük, a Szenvedélyt próbáljuk harmadik hete a Nemzetiben.

És Nagy András, az operatőr ma indult el Stockholmból Fårö szigetére a Nagy Komppal majd a Kis Komppal, hogy a Szenvedélyhez fényképeket készítsen a szigetről, az egyedüllétről, Bergman fényeiről.

Fårö szigetén él egy madár: a csigaforgató Hangját itt meghallgathatod.

<https://www.youtube.com/watch?v=JTDkzo9i6ss>

És ha András megszomjazik, olyan kétszáz koronással fizet a sörért, amin Bergman képe látható.

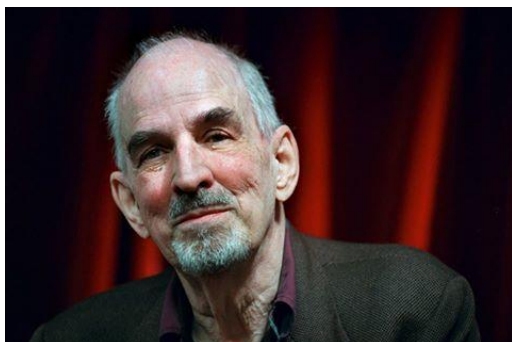

Ez egy mai teljesen igaz – mese

április 20. .

Ahogy közeledik az előbemutató, egyre jobban beleszeretek ebbe a pasasba.

A rendjébe, tisztaságába

"Neurotikus ember létemre a gyakorlati munkát soha nem úgy végeztem, mint aki neurotikus. Mindig be tudtam fogni a démonaimat a harci szekér elé..."

április 21. ·

És mielőtt szentté avatnánk, egy kis kajánság '64-ből

"Darabom azzal kezdődik, hogy a színész lemegy a nézőtérre, megfojt egy kritikust, és egy kis fekete füzetből felolvassa a megaláztatásokat, amelyeket összeírt. Ezután lehányja a közönséget. Majd kimegy, és főbe lövi magát"

április 25. ·

A pingvin és a véletlen

Minap írtam, hogy Nagy András elment Fårö szigetére, hogy fényképeket készítsen a Bergman előadáshoz. Akkora szél fújt Fårön, hogy az összes külföldit elfújta, csak András maradt és néhány idős ember, kik még jól ismerték Bergmant (bár nem tudták, hogy olyan nagy ember - csak a temetésén döbbsentek rá, amikor a fél világ megjelent a frissen ásott, csigahéjillatú sírnál)

András bebarangolta a szigetet. Még északon a régi orosz hajó roncsánál is járt, amelyet Fortunának hívtak. (Ennyit a szerencséről)

És mivel irtózatosan lapos és hegyes szél fújt az erőtlen nap alatt, hősünk minden ruhát és göncöt magára öltött, egyre inkább hasonlítván egy pingvinhez vagy balti fókához. És nem bírván ellenállni a Langhammarsai bálványszikláknak, egy önarcfotót (magyarul szelfit készített). Otthon, a Fårö-i kempingben érte a döbbenet - jó pár évvel ezelőtt a Mestert is pont abból a szögből, pont arról a helyről örökítette meg a kamera, csupán a sziklák taraja mállott el kissé.

Csuda hely ez a Fårö. Csuda.

április 28.

OLYAN JÓ

hogy Bergman lassan kezd visszakúszni a köztudatba. Véletlen - de mégis! Idén már volt két Őszi szonáta, a legutóbbi Udvaros Dorottyaival a Tháliában. És most a Műcsarnok filmklubja tűzi újra műsorra a SZENVEDÉLYT – május 4-én 18 órától. Előadó Györfy Miklós

Úgy megnézném, de félek. Annyira tiszta és szuggesztív Bergman.

Hamarosan kezdődik a főpróbahetünk SZENVEDÉLY a Gobbi-ban.

május 1.

A MESE FOKOZÓDIK

szinte hihetetlen, milyen játékot játszik velünk az élet (a sors, a véletlen, az Úr - kinek mi)

Kezdődött januárban Nagy Andrással, azzal hogy "ő Fårö szigetén szeretné elkészíteni a SZENVEDÉLY képeit. („Mivel a valódit csak valódival lehet megmutatni." N.A.)

Megnéztem a Bergman Alapítvány honlapját - és egy nagyon rokonszenves lehetőséget találtam: meg lehet pályázni Bergman valamelyik házáat Fårö szigetén 3 hétnél hosszabb, 3 hónapnál rövidebb időre. Lakást adnak és egy biciklit

A Damba-i ház

Ha családdal mész, a gyereket be lehet íratni a helyi iskolába. Ellenszolgáltatásként egy beszámolót kell tartani a helyi lakosoknak (498-an élnek Fårön), hogy min dolgoztál abban az időben.

Múlt héten értesített az Alapítvány, hogy elfogadták a pályázatomat, május 31. és június 24. között enyém az egyik lakás: az ÄNGEN vagy a SKRIVSTUGAN. Az előbbi közelebb van a templomhoz, a másik a tengerhez.(*). Csigaforogatók és vastagsőrű lumták a szomszédok. Van egy kis bolt az egyik faluban. Más semmi. Csend.

A Nemzeti Színházban készülő SZENVEDÉLY példányát szeretném végső formába hozni FÅRÖ-n (erről fogok beszámolni a helyi lakosoknak is) - és be akarom fejezni a FÖNYEREMÉNYT, a győri hajléktalan-milliomos történetét.

De ez már egy másik mese.

SKRIVSTUGAN – az Író háza

(* Tévedés – mindkettő messze van a templomtól)

május 3.

EZ MÁR ŐRÜLET

rákerestem a guglin Fårö-re, Bergman házaira. És nézd, mi van a térképen! Egy integető gabonátábla. Hihetetlen - mi jön még?

május 14

ELŐBEMUTATÓ

Egy kép a Szenvedélyből - a halál vagy a keresés

Alatta Purcell szól. A fagy szellemének áriája (Cold Genius - a középkorú férfiak himnusza)

Micsoda ironiája a sorsnak, hogy Purcell saját házának lépcsőjén fagyott meg. Brrr.

https://www.youtube.com/watch?v=ARyq4V3Pw_c

május 15.

(elő)bemutató másnapján enyhén zúgó, üres fejjel egy kádban a pezsgő maradványait kortyolni - nincs ennél jobb érzés (persze van, de nem sok)

BERGMAN – SZENVEDÉLY

ajándék, hogy találkoztam vele. Hogy dolgozhattam ezzel a szöveggel, Bergman szellemével. Nagyon szép előadás lesz, lassú és feszített, engedi saját múltjában utazni az embert. Ősszel még egy főpróbahét.

Bemutató október 15-én

Díszlet – jelmez Berzsényi Kriszta

Fotók Nagy András

Zene Palotai Zsolt (Dj Palotai)

Dramaturg Kulcsár Edit

Rendező Kiss Csaba

Andreas Winkelman

HORVÁTH LAJOS OTTÓ

Anna Fromm

GYÖRGYI ANNA

Eva Vergéus

TÓTH AUGUSZTA

Elis Vergéus

SCHNELL ÁDÁM

Johan Anderson

SZARVAS JÓZSEF

A Fårö-i mese pedig folytatódik - május 31-től közel egy hónap Bergman házában, írás, és gondolkodás. Semmi más. (A bort a kisboltban kell megrendelni, három nap múlva hozzák meg)

május 22. (közbeékelte mese)

Csehovot viszont látni

az a szép a férfiakban, hogy mesékben élnek. Én legalábbis. Szeretem, ha a mai nap semmiben sem hasonlít a tegnapi naphoz, ha meglep, ha váratlan helyzetbe hoz. Most ilyen helyzet érik. Bergman után indul a Mese 2.0. Meghirdette új évadát a Jászai Mari Színház. (ld. szinhaz.hu) Benne egy új ősbemutató: **Nappalok és éjszakák**. A cím Trigorin regényének címe. Az új darab egy beékelődés, ahogy egy ideg becsípődik a csigolyák közé. A Sirály 3. felvonása végén Nyina megcsókolja Trigorint, az a fülébe súg egy címet. Egy moszkvai szállodáét. A Szláv Bazárét. Két év múlva Nyina visszatér a tóhoz. Egy halott gyerek terhével, hitehagyott, középszerű színésznőként, megcsalt fiatal nőként. Kiábrándultan, zavarodottan, otthontalanul. Ezt a két évet meséli el a Nappalok és éjszakák c. dráma. Új darab, mert nem régi.

Kortárs, mert ma született. És mégis régi, mégis koron kívüli, mert egy régi mesét folytat. Egy európai újmítoszt. Nyináét, a Sirályét. Játék Csehovval - A szereposztás is sirály!: Trokán Anna, Györgyi Anna, Kardos Róbert, Mikola Gergő, Danis Lidia és Trigorinként az előző évadbeli Sirály írója, Crespo Rodrigo. Olvasópróba június végén. Egy kertben, fák alatt. Bemutató október 8-án

Ezt a darabot szeretném befejezni Bergman szigetén

INDULÁS

május 31

STOCKHOLM

Véletlen(?) hogy útban a Sziget felé hotelem egy hajó. Áll, és lassan mozog, mintha lélegzene

Ezt látom az ablakából, és ha átmegyek oda, (a túlpárta) akkor meg így látom. Kint és bent.

Rygerfjord

mintha Ibsen

egyik főhőisének az ügyvéd barátja lenne. Dr. Hotel Rygerfjord

És miközben a hajót fotóztam, megjelent 3 vadkacsa. Különös, mert a vadkacsa monogám állat, egy nő - egy élet (vagy 1 ffi) Itt

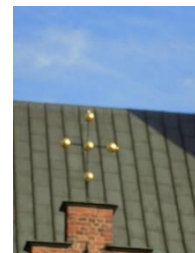
meg két fiúvadkacsa vett részt a perspektívában – (ami eléggé Ibsenes.)

Stockholm méláján elmólóztam, mennyi mindent adott ez a svéd nép a világnak - mert van svédasztal és van svéd torna, és van svéd masszázs, és van svéd csavar meg svédcsépp, és svéd szőke és svéd reggeli - meg svéd acél... és svéd gyufa - és volt egy XII Károlyuk, aki lóra pattant és hazavágtatott Konstantinápolyból - 14 nap alatt 2500 kilométer. (napi 180 km - A Váci utcánál megpihent)

A svédek nagyon szeretnek keresztet tervezni. Az ember azt hinné, a kereszt az egyik legegyszerűbb forma - de a svédek nekiesnek, és csavarják, meg gömbölyítik, meg levelekkel, madarakkal díszítik. Ettől is mesés a stockholmi templomok nádasa.

Láttam a parton pálmafát is. Mint egy szólásmondás „satnya, mint a svéd palma”. És van bőven bor az üzletben. Alkoholmetes. Komolyan. Rozé is. Behűtve. Meg pezsgő is (0,2 % alkohollal) Babazsúr.

Holnap reggel Nynashamn - nagykomp Visbybe, kiskomp Fårö-ra. Ahol ég a földdel...

június 2. ·

FÅRÖ meséje - Gunnar és Robbie

Már jó ideje gyanakszom, hogy az Úr játszik velem....

Olyan kicsi itt a térerő, hogy ha egy nagyobb madár elrepül fölöttem, megszakad a net. Főleg a vastagsőrű lumták veszélyesek.

Íme a ház. ÄNGENnek hívják. Két részből áll, a nagyobbikban Jonathan és Octavia laknak, két amerikai történész (a nő ír is, mármint tollal) A kicsiben én. Két szint, és minden, de minden van benne, még balzsamecet is.

Ötszáz méter innen a tenger, másik irányba pedig a Hammars-i ház, ahol Bergman lakott és dolgozott.

És amikor ma 2 körül a Gotlandia kompról leszálltam (Gotlandia "= istenek földje, nem csekélység) Visbyben, egy 29 fokos kánikulával sújtott teljesen néptelen kisvárosban találtam magam. Úgy húztam magam után degesznyű bőröndömet, mint a levélrágó hangya, aki túl nagyot markolt. A buszállomás 2 kilométer, a domb tetején. Négy óránként megy a busz Fårösundba. Egy percen múlt, hogy elértem.

És a buszon megismerkedtem Robbieval, egy hatvan körüli Fåröi hölgygel, akinek elromlott a mobilja, és nem tudta elérni férjét, Gunnart. Elkérte az enyémet. Nos, utána elvittek bevásárolni (tudván, hogy az erdő közepén lakom) majd átvittek Fårö-ra a komppal. Sok mindenről beszéltünk, a svédekről, Stockholmról, a bor és sör mizériáról..

És kiderült, hogy Gunnar, aki ügyvéd adta el Bergmannak azt a házat, amelyben lakom. Hát nem

örület! Ő volt a közvetítő ügyvéd - azt mondta, hogy Bergman elképesztően nagyvonalú pasas volt, a házat 25 ezerért árulták, de mivel Bergmannak nagyon megtetszett, negyvenet kínált érte, se szó, se beszéd

A kikötőbe utánam jött Kerstin, a piros kocsival - és hazafuvarozott ÄNGEN-be.(kis csodaház a gyantás pineák között) Olyan csend van, hogy szinte hallani lehet.

Kipakoltam, és lementem a tengerpartra számbavenni a sirályokat, amikor is csengett a telefonom. Robbie volt, hogy ha nem sért meg, holnap áthozna egy karton spanyol bort, hogy legyen, amíg be tudom szerezni. A sirály a kövön piros szemével furcsán pislogott. A csigaforgatók meg csapatba verődve hangosan csititgettek fölöttem. Nevettek, azt hiszem.

Holnap a Csókokkal telerajzolt ajtó meséje, holnapután pedig a Boszorkány vére következik.

június 3. ·

A SZIVECSKÉS AJTÓ MESÉJE (sok képpel)

Eddig is mese volt, de ez már csoda

Kerstin, a Bergman alapítvány anyukája átadta a ház kulcsait, feltett a nevében tizenöt praktikus kérdést, meg is válaszolta őket - majd mutatott egy faszínű házat a fák között, „holnap háromnegyed 9-kor ott várom”, és magamra hagyott.

Másnap reggel egyszerre érkeztünk a ház elé. Ez HAMMARS, mondta itt lakott Bergman. Tudom-e hogy hány gyereke volt? És milyen napon született? Üssem be, ez az én kódóm. Bementünk. Kerstin végigvezetett az egész házon, és mesélt, mesélt. Nyolc egymásból nyíló

szoba,
könyvtár,
vetítő,
háló,

nappali, dolgozó, étkező, fürdő, Liv Ullman tengernéző szobája.... Minden úgy, mintha Bergman az imént lépett volna ki az ajtón.

Reggel kilenctől délután ötig itt dolgozhatok, amelyik szobában tetszik. A konyhában főzhetek, ha melegem van, zuhanyozhatok,

mintha otthon lennék. Ezzel magamra hagyott. „Segít majd vásárolni is, mert biciklivel kissé messze a bolt” - mondta még az ajtóból Egyedül voltam a házban. Néma csend. Három rétegű ablakok mögött csak látszik, de nem hallszik a tenger. Hosszú ideig csak járkáltam szobáról szobára - B. jelenléte kísért.

Aztán kiválasztottam a zeneszobát.

Feltettem egy lemezt, Mahler 9-jét, Bruno Walterrel - leültem a zöld fotelbe és utaztam. Nem valószínű ez az egész, folyton ez járt az eszembe.

Kinéztam az ablakon, a tenger mélykék vonala fénylett a zöld fenyőtűk között.

A négyzetes ablak mögötti bőrülés kedvenc helye lehetett Bergmannak. A bőr már egészen töredezettre kopott. Magas ember volt, 190 fölötte, a lábtámasz helyzetéből is érezni lehet. Minden nagyobb itt.

És lelkész gyerek – a zeneszoba mennyezete, mint egy lutheránus templom ácsolt fedélszéke

Tekintetem a zeneszoba ajtajára tévedt. Rengeteg kicsi piros-fekete ábra. (a kép jobb oldalán látszik a sarka)

Közelebb léptem - szívecskék. Filccel rajzolt szívecskék. Dátumok 67-től a kilencvenes évekig. Érzelmi napló - egy-egy fekete nap a pirosak között. Néha feldíszített szívek. Liv kétszer is elutazott. Egy sorrentoi nyaralás is megörökítve szívecskék által. A 95-os év áthúzva feketével. Ekkor halt meg Ingrid, a felesége - mondta másnap Kerstin, együtt nyugszanak a Fårö-i templom mellett.

Olyan titokzatos, gyöngéd érzés fogott el iránta - ez a fájdalmas, szorongató, nehéz légzésű filmeket készítő ember ilyen kis szíveket rajzolt ajtaja hátára.

És akkor észrevettem az asztal alatt a repülőt.

Nagyapám készített ilyen gyerekkoromban. Ha erős szél fújt, forgott a propellerje. Mozartra cseréltem Mahlert. Elővettem a darabot, amin dolgozom - és az ablakhoz ültem. A lábtámaszt a helyén hagytam. De nem bírtam odafigyelni, folyton elkalandoztak a gondolataim.

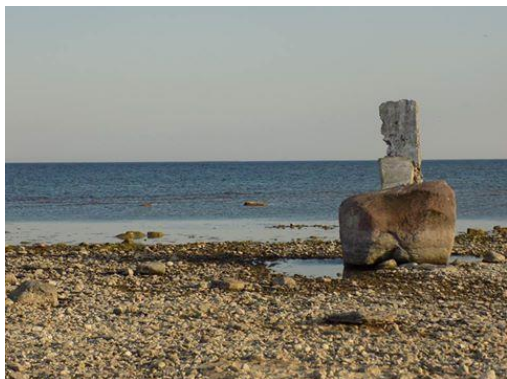
Ma is ott voltam egész nap. Egyedül a házban. A kőasztalnál ebédeltem. Olyan tiszta, éles itt minden.

Holnap a Boszorkány vére lesz terítéken, utána a Nappali szoba meséje.

június 4. (szombat)

MA SEMMIKÉPP

Ma a Boszorkány vérét akartam megírni, de rádöbbsentem, hogy szombat van. Ne kísértsük a sorsot. Főleg itt az erdő közepén, görcsös ágú pineák között. Madarak vijjognak a ház fölött, s elindult a bozótban neszező szél is.

Inkább egy mondat a Szenvedélyből

"ANNA: Néha pusztán csak azért imádkozom, mert elviselhetetlennek tartom az ima hiányát. Nem vagyok hívő. Nem tudok hinni. De tudom, hogy amikor azt mondom: Isten nem létezik, akkor féligazságot mondok."

(És ennek a verse-je El Kazovszkijtól: Az életem tulajdonképpen a hit kereséséből áll. Nagyon szeretnék hívő lenni., folyamatosan dolgoztam ezen, de nem mondhatom magamról, hogy sikerült. Ha sikerülne, ha valamilyen misztikus módon rámszállna a hit, és tényleg megkönyörülne rajtam az Isten, és ebben a csodában részesítené engem, akkor én repülnék és tényleg szabad madár lennék. Olyan szabad lennék, és olyan boldog, hogy az sem érdekelne, hogy épp egy női testbe születtem bele, hiszen majd lesz más... a végtelenben minden élet, a legrettenetesebb is csodálatos. Egy hívő a máglyahalált is átélheti, minden pokoli fájdalom ellenére, mert biztos lehet

benne, hogy elszáll a lelke, hogy van hova elszállnia."

+ egy kép a tengerről, és egy a mi szigetünkről, a Gobbiban (a honvágy kezdete)

június 5.

HÄXANS BLOOD

A Boszorkány vére

Az Ängeni házban, mely egy mohával benőtt varázslatos ámde veszélyes erdőben fekszik, (haránt-árnyékok, göcsörtök, égigérő hangyabolyok izmos combú nagyfejű hangyákkal) nagyon szívesen laktak a Bergman gyerekek. Néha el kalandoztak, sőt egyszer még sírva is fakadtak, úgy eltévedtek. Fújt a szél, esni kezdett az eső. Alig találtak rájuk a szülők. Akkor Ingmar azt mondta nekik, többé ne menjete el messzire, mert tele van az erdő boszorkányokkal, felkapnak és a moha alá dugnak benneteket.

Másnap a gyerekek nem mertek kimenni a házból. Ültek a tizenháromfokú falépcsőn, nézték az ablakon át a gyantástörzsű fákat, integettek Kanin úrnak, a vadnyúlnek (ma is szembejött velem az ösvényen) de nem mertek kilépni az ajtón. A moha alatti kucorgás, főleg ha a boszorkány is ráül sör-reteknyi fenekével - félelmetes kalandnak tűnt.

Hiába unszolták a szülők, hogy nyugodtan menjenek játszani, a ház közelébe nem merészkedik a boszorkány - a gyereki képzelet erősebb volt. Napokig nem mozdultak ki. Akkor Ingmar elszánta magát, hajnalban bement az erdőbe és megölte a boszorkányt. Mire a gyerekek

felébredtek, a boszorkány vére ott terült el az ágyuk előtt.

Rá is írta, hogy:

HÄXANS BLOOD.

És miért négyszögletű a vértócsa? Mert Ingmar szereti a rendet - még ebben is. Ez egy igaz történet - Kerstin mesélte, és nekem annyira megtetszett, hogy elhittem. De ha a vértócsa négyszögletes nem lett volna...

június 6. ·

BERGMAN ÉS AZ ABLAKOK

A nappali meséje

Lenyűgöző a rendszeretete. Nem is lenyűgöző, hanem sodró. Igen, valósággal felkap és magával ragad. Ezt éreztem a Szenvedély szövegével való bíbelődés közben is, sehol egy fölösleges jelző, egy lötyögő mondat. Minden pont olyan erős, pont olyan éles, mint lennie kell.

A lakás is ilyen. Negyedik napja bolyongok benne, megunhatatlan a célszerűsége és szabadsága. Hogy jön ez össze? A mérték és a szenvedély? Nagy tanulság ez. A legszínesebb hely a nappali. Fából vannak a falak, mint mindenütt. Bergman fotelje a fehér. Mindig úgy ült, hogy vendége arcára essen a rengeteg ablakon besütő fény. Megfigyelő emberek ellenfénye ez.

Az egyik fal a tengerre néz, ezen szinte végig, 7 - 8 méteren át ablakok, párosával. Egy kicsi fent, egy nagy négyszögletes lent. Ritmus és szimmetria. Három ablakban átlátszó gyertyatartó. Az utolsóban egy messzelátó.

Oroszországban látta a kemencét - van nyílt tűzű része, és van kuckója, ahol télen vackolódni, szunnyadozni lehet. De a vonalak szikárok - mértan és melegség. Fårön ötszáz ember és ötezer birka él. Egyik életét és bundáját adta, hogy a kuckó bolyhos legyen.

Fölötte kis kép a falon. Rajzolta Adam. Öt éves lehetett. A kalapos bácsi lesz a Bergman-univerzum logója. És nincs ebben negéd, PR. Valódi a kíváncsiság.

Egy hatalmas, várszerű

szekrény a nagymamától. Ez még a viking korból maradhatott - két evezővel csónaknak is megteszi. Vele átellenben az ÓRA, mely annyi filmjében ütötte el az időt. Feketén, fehérén.

Minden pasztell, faszínű, lencsínű, mályvaszínű, mohaszínű. Csupa visszafogottság és természetesség. Kivéve a festmények és a zene. A képek mozgalmasak, kavargó tömegjelenetek, lendület, örvény, kavalkád. Épp ellentéte e lágy mértani otthonosságnak.

Végignéztem a CD-it, lemezeit: csupa felhevült alkotó Schnitzké-től Sosztakovics-on át Puccini-ig - és

Mozart meg Bach (dehát ők törvényen kívül vannak)
És az ablakok?

Ott látszik igazán a rendszerező szándék. Az ablak köldökszínű a külvilággal. Olyan kell legyen, mint a szoba. A szoba szelleme hatja át. A szelleme = a funkciója.

A könyvtárszoba ablaka rejtett, a polcok közül jön a fény. A vetítőnek nincs ablaka. A nappali fala pedig végig ablak - a tenger felé, az udvarra meg egy kis rácsos négyzet néz, mint a mór loggiák kandikáló rácsa.

A zeneterem egyik falán lőrészzerű nyílás a végtelenre, a másikon árnyas, vastag osztatú mennyezetig nyúló fénylő geometria. A konyha két oldalról kapja a fényt, szinte lebeg tőle. És Liv Ullman tengernéző szobája - mint a tenger asszonyának hálója.

(Közben elrepült egy hét. Bizony, mert ma mosnom kellett - 6 póló, stb...)

június 7. ·

ÄGG, az útonálló

Különös érzés becsületes országban élni. Különös, mert természetes. Nem zárom le a biciklit, nyitva hagyom az ajtót, leugrom a tengerhez és a kerti asztalon marad a laptopom az orgonák alatt.

Egyetlen útonállóval találkoztam egy hét alatt: ÄGG-gel. Amerikai szomszédaim - a 9. századi viking kamaszlány kalandjainak ötödik kötetét író Octavia, és férje, a pipacsok krónikása, Jonathan - már első nap figyelmeztettek rá.

Ha Hammars-ból Damba-ba megyek, az első útszűkületnél ott fog várni ÄGG. Szívem a torkomban dobogott. Nyomtam a pedált, és figyeltem a tájat. Hopp - útszűkület. Ez az. Írja is, hogy ÄGG. Megállok, keresem a gazembert. Hol vagy ÄGG?

Ott áll nem messze az útszűkülettől. Háta, mint a szekrény (hűtőszekrény) És írja is rajta, hogy ÄGG - mint egy narcisztikus tetoválás. Szóval te vagy az? ÄGG, az útonálló. Odaléptem hozzá, kinyitottam az ajtaját. És ott voltak az agg-ek, vagy harmincan. Darabja 4 korona (kb. 130 ft)

Mellettük csinos tartók, félbevágott tejesdobozból. A tejes tojás-doboz. Hogy ne menjen kárba semmi. És egy piros fedelű skatulyán (ez lehetett AGG lelke) írta, hogy CASSA. Ha abba beleteszed az agg-szer 4 koronát, megmarad az életed is, a becsületed is. Ilyen egyszerű.

Öt tojást vettem, a legszebbeket Potom 20 korona. Becsuktam az ajtót, és ÄGG békésen szunnyadt tovább egy rozzant cadillac árnyékában. Melynek kulcsai a zárban voltak. Kivülről

Ki érti a svédek? Ezek sportot űznek a becsületből (svédül: **ÄRA**)

Tekertem a damba-i lejtőn, és egy régi Bizottság szám fűtyörészett bennem (szövege kvázi) "mi ünnepnapokon is a fürdőszobában ebédelünk, és nincs más a tányéron, csak a karakter, csak a karakter - erre nagyon vigyázz.

június 8.

ÉJSZAKAI FIRKÁK - Rädsla (félelem)

Persze lehet, hogy tévedek. De oly sok minden érzek, vagy érezni vélek ebből az emberből. Annyi mindent elárulnak a tárgyai, zenéi, képei, színei - szándékosan nem mondom az írásait, filmjeit, mert a művészet mindig felmutatás, azt közli, amit az ember már megszeliidített magában. Amit már ismer.

Mikor először végigmentem a házon, meglepett, hogy mennyire össze vannak firkálva a bútorok, skiccek, rajzok, címek, időpontok, nevek - reszkető, bizonytalan betűkkel. A hálószoba sportrepülőternyi franciágnya harmonikus csipketerítővel leterítve. Az ablakon - az örök világnílán - teljes sötétséget adó sötétbarna vászon. Az ágy mellett két oldalt két zömök éjjeliszekrény, vastagtorkú éjjeli-lámpákkal. És az egyik szekrényen egy egész írott világ szavakból, vonalakból. Mint Munch sikolya grafikában. Vajon hány éjszaka terméke ez? Egymás alá ötször odakarcolva, hogy RADS vagy RADO - Kerstin azt mondta, ez félelmet, szorongást jelent.

És az rajz is ezt sugallja... felébredt, vagy ébren feküdt, majd felgyújtotta a lámpát és leírta, hogy „félelem”. De különös - annyira mást sugall a rendje, biztonsága, fegyelme.

Vagy lehet, hogy éppen ez a nyitja Előbb van az éjszakai firka, és ezt teszi másnap helyre a nappal fegyelme. Úgy megszerettem ezt a kis megnézem, mint egy nyílás a Volt már egy ilyen érzésem a alatt is. A filmnovellában, úgy egy nagyon különös rész, mintha szólalna meg váratlanul az író kötődik, sem előtte, sem utána

szekrényt. Minden nap lelken. I

SZENVEDÉLY próbái háromnegyede táján, van az ember-Bergman helyett - semmihez nem nincs ilyen:

"Átnéztem, amit eddig csináltam, sommásnak és elnagyoltnak tartom, mégis folytatom. Mintha hajtana valami, talán valamiféle cél képze. Itt futnak össze a szálak. Itt van a rossz gyökere. Kiporciózhatok bünt és büntetést. Ez volna a szabadulás? Nem hiszem. Talán igénytelenebb remény hajt: íme egy cserépdarab, egy nehezen értelmezhető töredék. Vedd fel, és csinálj vele, amit akarsz. Legfőképpen: légy óvatos. Vedd a kezédbe, forgasd meg ujjaid között, és hagyd, hogy közléssé változzon. Folytatom tehát, de mindvégig habozva. Találomra."

Annyira megérint ez a vallomásnyi bizonytalanság.

Az esetlegesség, a nem-tudás alázata. Minden perfekcionista hazugság ellentéte. Sejtéseink vannak, világos pillanataink, de a többi csak töredék - firka az éjjeliszekrényen

CODA

Hat napja lakom ÄNGENben 😊 (= rét.) És ma vettem észre, hogy mi annyira különös. A kertben egy kis asztalnál dolgozom 5 után (este tízig világos van), a „Boszorkány vére” mellett alszom. És körülöttem mindenütt, az ablak fölött is orgonák, kövér, dúshúsú orgonák. Június közepén. Északi tavasz.

június 9.

MA RÖVIDEN, mert holnap hosszan – avagy

hogyan készült Bergman 6 méter hosszú sálja?

Bergman nem szerette az ünnepeket (mesélik) a karácsonyt sem, de legfőképp a születésnapokat. Az ajándékot sem, a köszöntést sem. Nem. Egyik évben a háza népe, (gyerekek, feleségek, szívbéli barátok) kötöttek neki egy sálát, mindenki húsz centit – férfiak, nők, gyerekek – ezt összetették, és lett belőle egy hatméteres óriási színes sál. Ennek már nem tudott nem örülni – ma is ott kigyózik a videósoba falán.

És mivel a vidám történeteket jobban

szeretitek, mint a... – megosztom veletek, mit találtam a zeneszobában (Schumann Carnival-ja mellett) Svéd sramli –

szélcibálta téli estékre áfonyalikőr és szegfűszeges forralt bor mellé. a nyakkendőre külön felhívom a figyelmet.

https://www.youtube.com/watch?v=q8eDMs_OKPs

(közben érik a „Nyúl filozófiája” – csak éppnem tudom lencsevégre kapni Kanin urat, aki az erdőben minden este meglátogat)

június 10.

BERGMAN MOZIJA - 14 szék egy istállóban

Dämba egy tíz házas falucska Fårö belsejében, egy tó közelében. Szélmalma is van. Húsos pipacsok nőnek a ház sarkánál. Aki látta a Jelenetek egy házasságból-t menten felismeri a hálósobát. Lendületes csigalépcső visz fel az emeletre.

De térjünk át a mai mesére.

Dämba-ban volt egyszer réges-régen egy istálló, teteje süppedt, fala görbült, tehene megöregedett, tyúkjai elszálltak. A szélmalom sem surrogott az északi szélben, kövei megkoptak, molnánya elszelelt

Ingmar megfogta e lágy táj szépsége, (szemben a széfúttá, kavicsos-sziklás tengerrel) így gondolt egyet, és az istállóból csinált egy mozit magának. A széna helyén lett a vetítógép, a tehének jászola helyén a vászon. Ahol tyúkok káráltak, oda tizennégy

mohazöld fotelt tett, a jobb első magának. Olyannyira komolyan vette ezt a mozit, hogy itt ebben az egykori Dämba-i istállóban volt a Varázsfuvola világpremierje. (Betlehem kicsiben) Képzeltük az álmélkodást, ami a tájat megülte: ember, tehén, kutya, tyúk - de még a sokat látott kosok is álmélkodtak a fényes közönség láttán. Ilyent Dämba még nem látott.

És Ingmar hű volt a mozijához. Minden délután 3-kor beült és megnézett egy filmet. Léna lánya kiszámolta, hogy összesen 9 ezer órányi filmet nézett (ha két óra, akkor ez 4500 film) Születésnapján, július 14-én mindig Chaplint nézett, a Cirkuszt vagy a Kölyköt.

És ami a mesén, sőt a halálon túl is él - Bergman aggodalma ezért a szigetért, e szikár paradicsomért. Ma a Fårö-ről készült 1969-es dokumentumfilmjét vetítették le az ösztöndíjasoknak. Arcok a szigetről. Nők, férfiak - egy lelkész, egy tanár, egy halász, egy kovács, egy postásnő. Kemény, tiszta, jó kedélyű emberek, szigetlakók - többnyire idősek. Ott lappang bennük a kérdés, mi lesz e folyton fogyó közösség sorsa, ha mindenki elmegy. Mert a gyerekeknek unalmas itt, az élet nehéz, viharban nem tud átjönni a mentő sem.

És közben Sven Nykvist, Bergman örök operatőrje megmutat sorban, egymás után 15 szülő juhot. Igen, 15 fekete bárány születik jégben, hóban, van aki kipottyan futó anyjából, van kit hosszan görcsölve, vajúdva hoz világra a juh, van aki élénken kicsusszan, és van ki holtan születik. És a bárányok emberekké válnak ettől az érzékeny figyelemtől. Úgy nézzük, ámulva, lélegzetvisszafojtva, mint a létezés valódi titkait. A kép ereje.

A moziból kijövet megkérdelem Kerstint, hányan laknak itt egész évben a szigeten. "498-an voltunk, de tegnap este meghalt valaki. De az igazán szomorú az, hogy nincs egyetlen terhes nő sem. Én csak tudnám" - mondja, és nevet, miközben bezárja a mozi ajtaját.

június 11.

MI ZAJLIK ITT?

Csak csodálkozom és nevetek...

Ma megérkezett Fårö-re az HBO forgatócsoportja – Matyi és Júlia. Két éve forgatnak egy dokumentum-filmet arról a győri pasasról, Andraschek Lászlóról, aki több mint 630 milliót nyert a (skandináv) lottón.

Ez volt a témája az első győri drámaíróversenynek, itt kezdődik a mai történet. A versenyen született *Főnyeremény* című darabom annyira tetszett Anikónak, a feleségnek, hogy meghívott – látogassam meg őket, találkozzam a férjével is.

Nagyon rokonszenves, sokat szenvedett embert ismertem meg, aki a bőrröndnyi pénztől sem vesztette el az eszét és a személyiségét. Épített ugyan egy (tengervizes) medencét a kertjükbe, és egy hófehér BMW is áll a ház előtt sofőrrel, de a lényeg nem ezekben van. Az álmok – ez a kérdés, mik az álmaink? És ezt az embert a pénz nem hozta közelebb az álmaihoz – nem fél már a jövőtől, de nem is lett boldogabb. Különös, de ismeretlenül is épp ezt írtam meg a darabban. A történet azóta

sem hagyott nyugodni, és amikor a Bergman-ösztöndíjat megkaptam, gondolatban tíz napot félretettem arra, hogy a Főnyereményt egész estés darabbá írjam. Csehovi téma – fájdalmas és mulatságos egyszerre.

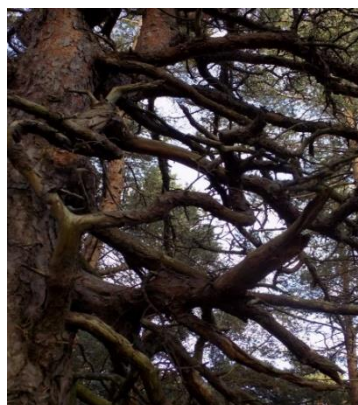
Ezt szeretné az HBO a készülő doksifilmbe beilleszteni – hát nem örület? Győrtől Fåröig! És van folytatás is, nem kevésbé elképesztő, de az már sok lenne mára.

A stáb tiszteletére meghívtam Fårö-i barátaimat, Robbiet és Gunnart, meg a Hammars-i házban velem dolgozó ösztöndíjasokat, süssünk egyet az orgonavirágok alatt. Ma egész délelőtt esett – de délutánra kisütött a nap – és csak tíz után bukott le végképp.

június 12.

GAMLA HAMN, a Világ vége

Tegnap laza nap volt, édestestvére a mának. Matyival és Júliával bejártuk a szigetet. Rácsodálkoztunk mindenre - a szélalmokra, a göcsörtös fákra, a hasadó sziklákra, Sudersand kagylóhomokjára, a világítótornyra - a kosokra és a felhőkre. Pogányság, természetimádat, őskeresztény emlékek - és mindent átsző az életben-maradás kemény törvénye és rendje.

Olyan

sokszor gondolok arra, hogy a svédek közel annyian vannak, mint mi. Az ország adottságai nem kényeztetik különösebben őket, sziklás, szeles, hideg tájék. Kapaszkodnak itt a fák is. Hogy lehet, hogy ők ennyire vonzó, rendezett és hivalkodás nélküli jómódban élnek, mi pedig tántorgunk, mint a részeg paraszt a virtusunkkal, zseniinkkel, történelmünk

hullámverésévelés hablatyolásainkkal, kiszámíthatatlanságunkkal, svindlijeinkkel, depresszióinkkal és önsajnálatusunkkal... huh, nem is folytatom. Nagyon elszomorodtam, hirtelen összeállt egy önsorsrontó nép képe - aki legalább annyit dolgozik és épít, mint a svédek, de szét is rúgja folyton, mint gyerekek a homokvárat. (gyors témaváltás)

Nos, meg is érkeztünk Sudersandra. Ha nem 17 fok lett volna napon, és a víz kb. 13 - akkor azt hittem volna, hogy ez minimum a Bahamák. A legfinomabb fehér homok, kis dűnék, sásernyők, az ég csodás kékje. De óriási lelkesedésre lett volna szükség berohanni a tengerbe, bátorítottuk is egymást - de valahogy nem jött össze elég kedv a kéjes megmártózáshoz

Ehelyett inkább körbefotóztuk egy svéd figaro panoráma fodrászatát. Olyan jó látni, amikor valaki gyönyörűségét leli a szakmájában. Nos, a hajfodrok sudersandi mestere bizonyára egy boldog ember.

Amikor Kossuth Lajos azt üzenté, akkor már egy éve néztek ki mord örök a Fårö-i világítótorony ablakán. Van ködkürt is a tornyon - erről mindig az Utazás az éjszakába jut

eszembe. És Stringberg haláltánca (Stringberg Bergman egyik kedvence - egész polca van Hammars könyvtárszobájában - majd megmutatom)

De a nap fénypontja (habár sötétedett) a a Gamla Hamn-i bálványsziklák. A lélegzet is eláll - kőnek, víznek, égnek olyan tökéletes találkozója ez. Egy gigantikus Wagner díszlet - és ha hiszitek, ha nem, még egy hattyú is pecázgatott a zátony szélén. A csérek a levegőben állva várják az apróhalat, időnként megkergetik a sirályokat, ha tojásaik közelébe merészkednek.

Nehéz abbahagyni... Fåröről jó írni.

június 13.

A VÉLETLEN

Anna szerint nincs véletlen, szerintem meg minden az. Anna hisz a dolgok végső értelmében, én az esetlegességben hiszek.

Szerinted az alábbi micsoda – a sors keze, avagy véletlen?

Hét éve dédelgetem Cassavetes Premier c. filmjének színpadi megrendezését. 20-szor láttam, Gena Rowlands minden rezdülését ismerem. Tavaly majdnem sikerült színre vinni, de a kollegiális ármány tavaszi szele elsodorta. A Nemzeti pedig más darabot kért – ajánlottam Bergmant. Tetszett. Nagy Andrást hívtam a képi világhoz – ő pedig ragaszkodott Fårö szigetéhez. Hogy csak itt lehet lefotózni a Szenvedély képeit. Áprilisban eljött, négy napig bolyongott ködben, szélben, napsütésben – és hozott negyven csodálatos képet. No meg a Bergman-ösztöndíj ötletét. Így kerültem én a szigetre. Tehát Cassavetesből Bergman, Nagy Andrásból Fårö.

Ma a könyvtárszobában dolgoztam, az ablak előtti székekben. Mellettem alacsony könyvespolc, nemes gerincű lexikonokkal. Rajtuk egy vaskos kotta. Azon egy kis könyv.

Kiesett a
ceruza a
kezemből –
létezik ilyen?

Bach buda-
pesti össz-
kiadásán egy
Gena Row-
lands mono-
gráfia!

A sors jele avagy véletlen? (Igen / Nem)

június 14.

A SZÍNHÁZ = JÁTÉK (no de az épület is?)

Erre az írásra már első nap óta készülök, arra vártam, hogy pont kerüljön vminek a végére. (Van egy kis Hungária pezsgőm, azt ma este egyedül, mint a Fårö-i remete az erdő közepén kibontom.)

És vissza Bergmanhoz!

A könyvtárszobában csend és láthatatlan napfény uralkodik. A polcok nem érnek le a földre, ettől lebeg az egész.

Az első dolog, ami magára vonja az ember figyelmét, egy társasjáték, nagy figurákkal, nagy dobókockával. "Ember, ne mérgeledj" ez volt a címe gyerekkoromban (a románok megfelelő változata Nu te supara, frate - Testvér, ne mérgeledj - nyilván az ortodoxia hatására. A gyerekeimnek nemrég már FRUSTRATION néven vettem - azért fejlődik a világ) Tehát egy színes játék.

Arrább egy kis bohóc, hogharti arcán borvirágok - ez nyilván régebbi kor emléke)

A könyvek árnyékában meghúzódik egy frigláda-szerű szekrény. Fából, bükk vagy hárs. Világos fa.

Kinyitom az egyik ajtaját - kis vasfüggönyre, forgószínpadra látok. A vasfüggöny felhúzható. Feltáru a nézőtér, előbb a földszint, majd az emelet, a karzat, az oldalpáholyok. Kinyitom a másik ajtót, rálátok a nézőtérre, mint holmi kultúr-Gulliver. Minden szék megformázva, külön. Az első emelet első sorában kis faember ül. Maga Bergman. Onnan szerette a legjobban nézni a próbákat.

Van is egy kis ablak mögötte, abból a szögből is rálátni a színpadra. Leemelem a kis színház tetejét, és feltáru a portál, a freskók, az oldalpáholyok aranyozott tömbje. A lélegzetem is visszafojtom.

Apró kapcsolók a kezem ügyében - katt, katt - felgyúl pár kis égő, bevilágítja a színpadot, nézőteret, előszínpadot.

A stockholmi Dramaten (A svéd királyi színház) makettje ez 1:50-es léptékben (ha nem tévedek). Premierajándéknak vagy születésnapjára (bár azt nem szerette) kapta a társulattól.

Úgy elszorult a torkom, amikor a kis ablakokat becsuktam, újra sötétbe borult a forgó is, a nézőtér is, és maga a kis emeleti ember is. Ilyen komoly játék a színház.

Es az én erdei ünnepe:

tegnap este befejeztem a **Nappalok és éjszakák** c. darabomat - olvasópróba június 29-én de. 10-kor Bajor Gizi kertjében - Trokán Anna, Györgyi Anna, Danis Lídia, Crespo Rodrigo, Kardos Róbert, Mikola Gergő... és utána indulhat a nyár)

június 15.

MINDENNAPI BERGMANUNKAT ADD MEG NEKÜNK MA
háziasszonyoknak és gasztro-entellektüeleknek (illusztrált)

A reggel ÄNGEN-ben (a Réten) 8.30 kor kezdődik. Sikító napsütés az erdő fái között, gyors zuhany, borotválkozás (ugyan napokig nem látok embert) és utána a reggeli. Színes és rövid. Repcemagos, barnakenyér, lágy AGG és egy csodás színű, és ízű

ciklámen-saláta (cékla persze, de már a színétől derűre gyúl az ember - ld kép) Utána WASA (svéd falazóelem) rostos citrom-mandarin dzsemmel. Nagyon ízletes kombináció (robinsonoknak)

Büszkeségem a kávé.
(Ezzel veszek elégtételt az ellenem

zajló gasztro-merényleten.) Nem bíztam a svéd kávé-kínálatban, ezért otthonról hoztam mindent, még a rezsót is. Vendégeim jókat mulatnak rajta.

Szerintem úrutazóknak fejlesztette ki a NASA, ugyanis 10 centi és 23 deka. De 300 wattos lélek izzik benne, és ez a freitől eredő brazil őrleményt 2 perc alatt rotyogásba hozza - az egy személyes főzőn. Mint liliputban. Kávé utána biciklivel irány Hammars, Bergman ötszáz méterre levő háza.

Délben ott főzök magamnak - és ez nagyon puritán. De nagyon. Úgy is mondhatnám, ez az ára az ittlétnek - nem telik másra, és nem is szeretnék többet foglalkozni ezzel. Három menü követi egymást: tészta pestoval, virsli mustárral vagy ajvárral - és egy előre pácolt grillhús (szűzermének nézem) - amelyből kb egy métert vettem érkezéskor, és még mindig van. Érdekes mód curryvel és korianderrel pácolták - ebből tésztás napokon egy esti grillezésre is futja. Ecetes, édes uborkával.

(erről még lesz szó)

Az estebédet sör kíséri - ebből van 3,5 fokos old prága

(Staropramen) és egy 5,2 fokos svéd bivaly, a Smaland. Ha jót írtam aznap, akkor Staropramen, (muszáj valamivel ösztönözni az alkotó munkát)

Utána jön a hosszú út az éjszakába - fél egykor még dereng az ég alja - ezt a 3-4 órát egy jófajta venetoi vörössel, Appassimentoval töltöm. A sör kb. 400 forint,

a 3 literes borbox kb. 3500,- (rendelésre, új Fåröi barátaitól)

És hogy miért a cím? Mert mindez a szerény bacchanália napi 200 koronából kijön, ami pont egy Bergman. (A kompozíció az osztrák-magyar közzönti)

2016. június 14,

Ausztria – Magyarország

0 - 2

16. június

blåeld (KÉK TŰZ)

és Bergman szerkezetei

Kék tűz borítja körös-körül a sziklás, kavicsos tengerpartot Blåeld - amíg a szem ellát. Virágok, zsong köröttük az élet, méhek, dongók, lepkék - és fojtott színű apró madarak. Szürke az ég, esik. És lassan mindenki elmegy - Hétfőn Anne Sward, az író, és

Henric Tilesius, újságíró, aztán az örökre vidám Ariel, a Berlinben élő paraguayi-spanyol rendező, és ma Jenny Anderson, a Dramaten rendezője. Vajon találkozunk-e még?

A Ház csendjét csak Bergman állóórája töri meg - bárhol vagy a 9 szobában, mindenhova bekúszik a távoli tik-tak. És óránként üt - mint egy középkori toronyóra. Felvettem - ha van idő, szentelj pár másodpercet neki.

<https://www.facebook.com/kiscsaba/videos/10206703972628935/>

Az időt méri, de ő maga időtlen. Több filmjében szerepelt - szigorú apák és riadt kislányok háttéréként. Én is nyakamat behúзва megyek el mellette. Főleg ha üti az egészet. (De pontatlanul jár - 3 órát késik, és ez megnyugtató kisért)

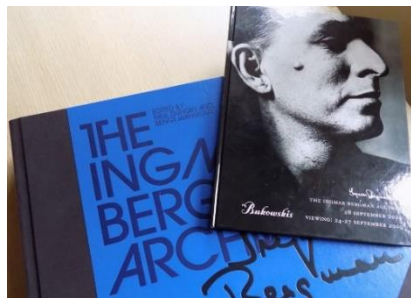
Aztán van egy frivol francia feliratokkal ékes hőmérő, egy műves mahagóni barométer, meg egy rokokó állóóra ÄNGENben, ahol lakom.

És van a vetítő. Egy ősrégi, meg egy századeleji. Múlt század, persze. Annyira érezni bennük egykori gazdájuk lényét - minden tárgynak egyénisége, dolga van. Bár szépek, de nem henyé luxuscikk egyik sem.

Ma kezembe került egy katalógus. A nagy Bergman-árverés kikiáltási katalógusa.

Minden tárgy, amit most annyi izgalommal forgatok, nézek - kartotékozva és beárazva. Vehette, aki érte. Ez olyan fájdalmas katalógus. Mindennek ára van. Egy fotó Kabi

Laretei-al és Daniel-lel, aki később rendező lett. És képek, tárgyak, emlékek, személyes holmik. Európában is, koronában is feltüntetve..

Persze tudom, ez a világ rendje, de akkor is belesajdít az ember lelkébe.

Az elmúlás - mint üzleti tény. (Happy end - hogy szinte az egészet egy Hans Gude Gudesen nevű norvég ember vette meg - aki azóta is fenntartja a házakat, úgy ahogy Bergman hagyta, pénzeli az alapítványt, és vendégül lát bennünket, ösztöndíjasokat - Olyan nehéz magyarként megérteni ezt az országokon átnyúló, önérdéktől mentes művészet-szeretetet, de létezik, hiszen íme én is itt vagyok.)

De vissza a Kék tűzekhez a parton. A gyertyás kép Liv Ullman tengernéző szobájának ablakából. Erről is, meg a magány zsámolyairól is, hamarosan.

június 17

ÁLOM

Van Emese álma, van Jessze álma (Gyöngyöspatán egy mesés szép oltár)

és van Csaba álma. Az enyém az, hogy visszatérjek ide... ilyen nyugalmat, ihlető környezetet és lelki békét rég éreztem. Szundikálás a zeneszoba ablakában.

És mily játékos az élet - (nem megyek bele abba, hogy véletlen-e vagy sem) - de ma a fb emlékeztetett az egy évvel ezelőtti bejegyzésemre, tavaly június 17-én a teherautó

megpakolása előtt írtam (küldöm minden csüggedőnek)

2015 június 17.

GODÓ-ra VÁRVA - ez nem vicc.

A kamionost aki holnapután költöztet bennünket Godó Zoltánnak hívják. Nagyon rendes ember. (Remélem nem küld maga helyett egy fiút, hogy Godó úr azt üzen...)

Lezárult három év Miskolc, nézem a dobozokat, a szétszedett bútorokat, a felcsavart szőnyegeket és várom, hogy elszoruljon a torkom. De nem akar... semmiféle ellágyulás. Megkönnyebbülés és várakozás van bennem. Várom, hogy utazzunk. Írni szeretnék, tanítani, jókat beszélgetni, társakat keresni új munkákhoz. Annyi jó emberrel találkoztam

az elmúlt három évben. Ezt akarom magammal vinni. És semmi mást.

Eltelt egy év" 😊

június 18.

FÁRÖ titka - ahol minden ember számít

Egyötöde Budapestnek. 6 km széltében, 18 hosszában. 497 ember lakja, és kb. 5000 birka. Nyáron ehhez jön 7-8 ezer nyaraló.

És mégis, szelleme, kultúrája, történelme, művészete, irodalma - saját világa van. Ötszáz embernek? Nálunk az utcában él ennyi. Nemrég rájöttem a titok nyitjára. Bergman egyik polcán három vaskos kötetet találtam.

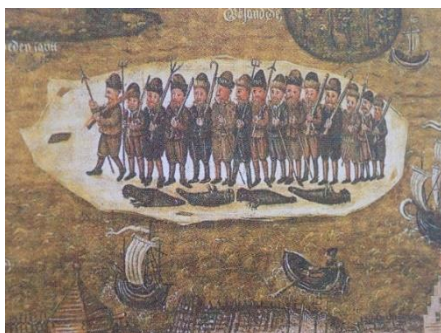
FÅRÖ - cikkek, térképek, fotók, emlékek. Minden kép alatt név szerint felsorolva mindenki, aki rajta van. Nem csak annyi, hogy tanulók 1903-ból, vagy munkások 1927-ből vagy hajótöröttek 1618-ból. Hanem mindenki megnevezve. Számontartva, nem elfelejtve. Név szerint minden egyes ember - Bergman dokumentumfilmjében is az volt a lényeg, hogy emberek voltak, nem szociológiai alanyok. Nem Bergman véleményéhez járultak hozzá - hanem a saját történetüket adták. Volt egy nő, aki kb. 3 percig mesélte, hogy eltörött a lába, de mivel tél volt és nem volt senki a közelben, bekúszott a szobába, befeküdt az

ágyba és várta, hogy a csont beforrjon. Két gyereke 10 és 12 évesek ellátták magukat és őt is, a csont két hónap alatt beforrt, addig ki is tavaszodott, lehetett menni szántani. És Bergman kamerája hosszan, lenyűgözve veszi ennek a kemény vonású, végig nevető asszonynak a történetét. Többet értettem meg a szigetből, mintha három -ológus körbe-esszézte volna.

És láttam a szántóföldeket - csupa kavics, kő, szikla. Főleg rozst természetnek, a búza nem élne meg

Fårö egyik hőstörténete is ilyen - Kautatavlan. A középkori alapokon épült templomban van egy kép, és hozzá egy ének. Tucatnyi férfit (név szerint felsorolva) magával ragadott egy jégtábla. Két hétig hanyódtak, sodródtak, nyers fókát ettek, jeget ittak, se tűzük, se takarójuk nem volt. Csak istenben bízhattak - aki meg is mentette őket. Tiszta, praktikusan nemes történet. Küzdésről, bizásról. A Fårö-i mítosz része. Emberi mesék sorozata.

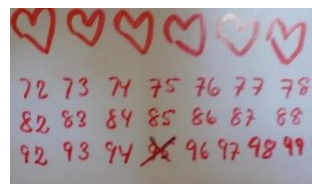
1990-ig a sziget a külföldiek számára tiltott volt. (egy lehallgatóállomás működött itt) A történelem fintora, hogy Tarkovszkij itt akarta forgatni utolsó filmjét, az Áldozathozatalt - de nem engedélyezték, mivelhogy külföldi. A Zóna elkísérte.

Egy aszteroidát is elneveztek Fårö-ről, a 9358-ast, ha felnézel az égre, láthatod. (nagyon tiszta éjszakákon)

És Bergman is itt nyugszik a Templom mellett, feleségével Ingrid von Rosennel együtt. (Halálának éve, 1995 feketével áthúzva a szívecskés ajtón)

A temető egyszerű.
Kövek, fű.

Holnap a Nyúl
filozófiája (ma
elkaptam végre - fotón
persze)

június 19.

A NYÚL filozófiája

Ma is meglátogatott a nyúl. Minden második nap erre jár, megnézi, hogy vagyok. Néha a róka is betekint az ablakon. Nyilván a nyulat keresi. Aztán vannak derékig érő hangyabolyok, nagyfejű, céltudatos hangyákkal. A létezés három formája. Első a nyúl.

Olvastam valahol, hogy a töprengő északi ember, kinek élete - a természet lassúbb tempója miatt - viszonylag egyhangúan telik, különösen tehetséges abban, hogy a részletekbe belefeledkezzen. Néha én is ezen kapom magam, harmadik hete Fårö-i lakos. Nézem a tengert, alig hullámozik, az erdőben ág sem moccan, viszonylag kevés a madár, többnyire csend van, az időjárás is lassan

változik - két napig esik, három napig süt.

Ülök az ablakban. Nézem a nyulat, látom riadt szemét. Minden sejtje figyel, gyorsan rág, megmered, mozdul egyet, figyel, rág.

És hirtelen belém sajdul a nyúllal való mélységes együttérzés. Ez az állat egész élete alatt fél. Nincs olyan pillanat, amikor kikapcsolhatna, amikor félretehetné egy másodpercre a félelmet. Fél evés közben, fél séta közben, fél szex közben, fél, míg meg nem hal. Az odúban is fél, jön a görény, jön a nyest.

Ez van a szemében. Hatalmas, gömbölyű, fekete szeme van, hogy minden irányból beengedje a fénysugarakat - ha mozdul valami, máris rohan.

A füle folyton mozog, tele van idegekkel, hajszálerekkel, minden neszt észlel. És rohan. A második képen három füle van. Annyira fél. Kattant a fényképezőgép. Meghallotta. Felállt. Nyakán görcsbe szaladt a laza bőr. Fordult, visszanézett. Az egész világ

ellenség. Nincs megállás, nincs szusszanás, nincs alku a sorssal. Fél, míg a halál meg nem menti tőle. És mindig a nyúl veszít.

Mégis játszik. Ma két nyúl futott a bicikli mellett a réten. Nem láttak, a szél felőlük fújt. Nem éreztek. És akkora öröm volt a mozgásukban, amekkorát csak a mindig félő lények képesek megélni.

Megálltam, néztem, ahogy eltűntek a bozótban.

Előttem egy tócsa, két napig esett. S lám, nem épp Tarkovszkijról beszélünk tegnap!

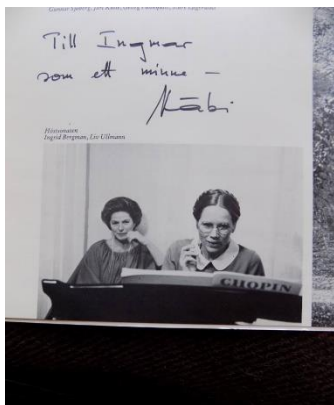
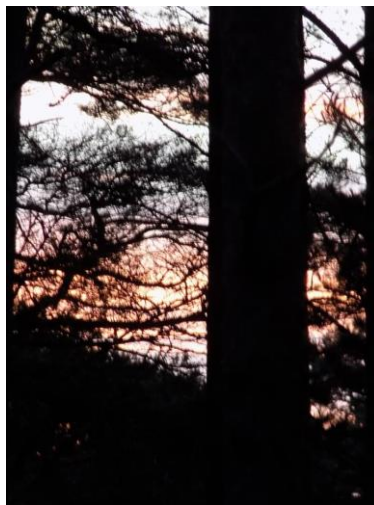
Vannak képek, hangulatok, amelyek egy életen át elkísérnek.

Este későig világos van. Ettől nagyon hosszúnak tűnik a nap. Ez a kép a trolljárta erdőről negyed tizenegykor készült

Holnap Liv Ullman tengerésző szobája... aztán még két mese, és vége.

június 20.

A TENGHER NÉZÉSE - és a nők szeretése

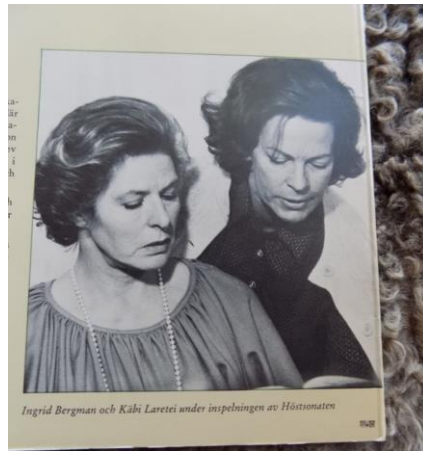
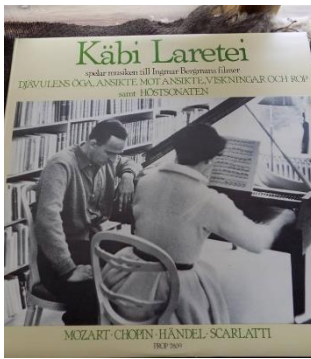

Egyszer, régestelen régen

Székely Gábor Füst Milánról mesélt nekünk. Egy mozzanat erősen megmaradt bennem. Hogy amikor meglátogatta őt a sokajtos lakásban, folyton újabb és újabb idős hölgyek jelentek meg és tűntek el a szobák mélyén. Régi szerelmek, barátnők, társak - ki tudja ma már.

Hasonló érzésem van Hammarsban is. Bárhova nyúlok (könyvek, lemezek, filmek vagy konyhai cuccok közé) mindenhol nők emlékébe ütközöm. Fotók, képek, firkák, feliratok.

Sokszor meghallgattam azt a lemezt, amin Kabi Laretei (a negyedik feleség) Chopint játszik a következő élettárs és az ötödik feleség főszereplésével készült filmhez, az Őszi szonátához. (Liv Ullmann - Ingrid Bergman) Karakteres, erős, vonzó női arcok - egyéniség, akarat, érzékenység minden árnyalata. És Bergman mindnyájuk emlékével, múltjával - és nyilván jelenével, gyerekeivel, történetével együtt élt.

Ez természetes is, hiszen akit megszeretett egyszer az ember, azt amiért szerette, azt nem veszíti el - még ha közben az érzelmek összevissza dobálják és néha el is nyelik a hajót.

Liv Ullmann szobájában négy ablak néz a tengerre.

A falat natúr fa borítja. Mint egy szaunában. Priccs az ágy, Fårö-i szürke juhbőrrel leterítve. Nem szúr. Szundítás közben nem zavarja az ember álmát.

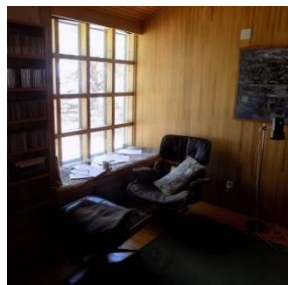
És a lábzsámolyok. Ezekről föltétlen szólnom kell.

Ablak melletti fotel nincs lábzsámoly nélkül. Ami hosszas szemlélődésre, egész délelőttöt-délutánt kitöltő ábrándozásra utal.

A lábzsámoly magányos bútordarab - egyedül esik igazán jól lábat nyugtatni rajta. Mással szemben feszélyezne, mint afféle tiszteletlenség. Hammars a magányos lábzsámolyok birodalma.

Van még egy gyönyörű "Kék tűz"-es képem. Liv Ullmann szeme.

És egy történet - tegnap Fårö-i barátaim meghívtak búcsúvacsorázni - olyan volt a házuk, mintha Csehov épp csak kiugrott volna az állomásra Platonov elé. Régi tárgyak, könyvek, bútorok - a maguk természetes miliójében, lak és restaurálás nélkül. Tiszta időutazás. Egy dácsa anno 1900. És amint Gunnar a birtokot mutatta (büszkén) egy kismadár nekirepült az ablaknak. Kint vergődött a fűben. Kimentem, kézbe vettem - szerencsére nem sérült meg nagyon. Pár perc múlva a kezemből elrepült.

Az egyik legfájdalmasabb, a férfi és a nő bizalmáról és közös bűneiről szóló jelenet a SZENVEDÉLY-ben (a filmben és a színpadon is) az ablaknak csattant kismadár megölése. Úgy félttem tőle, amikor a kezemben tartottam - hogy most mi lesz. Túléli? Vagy....

Holnap búcsúmozi Damba-ban, a 14 székesben. Persona. Nem tudom, mi lesz a holnapi mese... nehéz a szívem. Ez a sziget nagyon hozzánőtt.

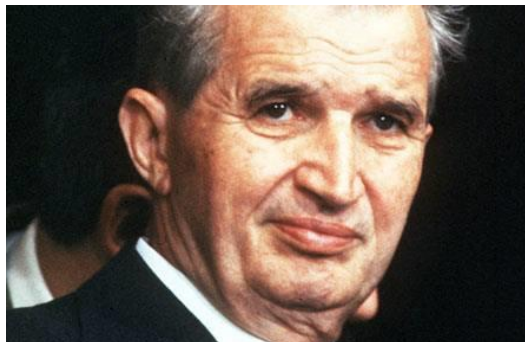
június 21. ·

CEAUSESCU gőgje

Amíg én itt a Nyulak lélektanát tanulmányozom, otthon a Magyar Idők közölt egy interjút az elmúlt 35 évről. (Lugas kulturális melléklet 2016. 06. 18.)

Főleg az eleje érdekes - az indulás miatt. Románia 80-as évek. Micsoda idők! No de hogy kerül ez ide? A nyolcvanas években, amikor a diktatúra dühöngött s rettegett mindenki, Ceausescu nyugaton nagy kedvenc volt, szerették tökök, oroszellenes politikáját. Cserébe elnézték, amit saját népével és a kisebbségekkel művelt, megfélemlítésben, szellemi és fizikai erőszakban. Én akkor voltam fiatal - és úgy emlékszem vissza rá, mint életem egyik nehéz, de kétségtelenül boldog és derűs időszakára. (Id. a nyúl filozófiája)

Egy történet járt közszájon akkoriban, sokat neveltünk rajta - bár ki tudja, hogy igaz volt-e. Akár lehetett is Ceausescu-ék gőgje határtalan volt.

Amikor Svédországban járt a feleségével állami látogatáson, és a Királyi család fogadta őket, a protokollmesterek jelezték, hogy itt az a szokás, hogy a vacsoránál előbb a Király(nő) ül le, utána a vendégek. Minden magas támlás szék mögött állt egy inas, aki a megfelelő pillanatban a széket az illusztris vendég alá tolja. Ceausescu-ékat roppantul idegesítette ez a szokást, így amikor a Király leült, ők is leültek vele egyszerre. De az inas ismerte az etikettet, nem tolta alájuk a széket. Zuhantukban belekapaszkodtak a abroszba és az egészet magukra rántották. Fürjestől, fécánostól.

Nem tudom igaz-e a történet, de mi rengeteget mulattunk rajta. Egész Erdély kollektív képzeletében újra és újra lejátszódott a jelenet amint zuhannak és indul utánuk a teríték.

Nem is gondoltuk, hogy ez mennyire szimbolikus lesz egyszer. Minden királynak és elnöknek már kicsi korában el kéne mesélni ezt, hátha jobb lenne a világ.

június 22

Mit üzen Bergman?

Azt hiszem, nem aratott sikert a Ceausescu-s népmese. Pedig ez volt a „hancurozó nyuszik a félelem völgyében.” Nem, baj, holnap majd szépet írok. Utolsó este. Ma már kádban fürödtem, haját is mostam – ablak alatt settenkedik a civilizáció. Robinson

Megnéztem ma a Personát Bergman mozijában, Dambaban – mikor régen láttam, jobban tetszett. A két színésznő gyönyörűen játszik, a képi világ szuggesztív. Mintha grafikák lennének, a feszültség a torkunkban fészkel, de a probléma valahogy távoli, elvont – vagy lehet, hogy én szomjazom már direkter igazságokra. Szép film, de nem rendített meg.

Az orgonák viszont igen. Emlékszel, amikor először rácsodálkoztam ÄNGENre. A késői tavaszra. Az orgonákra. Ma pedig ilyenek. Nem szép a virág halála.

Viszont az erdőben láttam egy hősiess fát. Átöleli a sziklát. Vajon, amikor a ma elkezdett gyökeret eresztetni a kő közepén, és két irányba is elküldte zsenge csápjait – akkor mi vezérelte? Hogy előbb-utóbb földet fog érni? És nőtt, nőtt a két gyökér a sziklafalon végig. Ezen még a sokat tapasztalt világos fekete juhok (kiknek szemét ógörög tragédiaköltők terveztek) is csodálkoznak.

Hammarban, Bergman háza mellett is van egy példázat. Egy kiszáradt fenyő, mellette magról nőtt új fák.

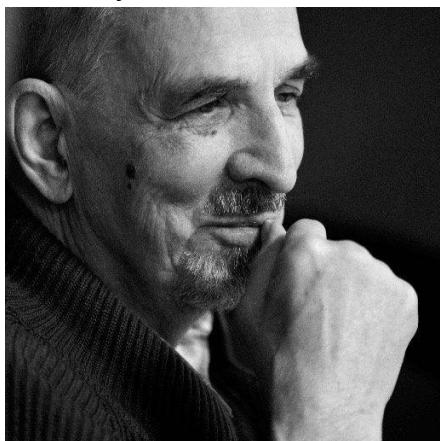

Mindig arra gondolok, amikor elmegyek mellette, hogy ez egy üzenet. Ő és mi.

június 23.

TUSEN TACK

1000 köszönet. Ma megsimogattam a székét, amikor eljöttem. Mint egy idős ember langyos, száraz, törődött keze. Tusen Tack Ingmar. Soha nem felejttem el.

Szomorúan kerekeztem haza Hammars-ból. Élesek itt a fények, tiszták és oly világosak, hogy jólesik nyitva tartani a szemet. Egyszerűen jó nézni. Néz az ember, és él.

Tegnap kész lettem a munkámmal is. A másodikkal. A Főnyereménnyel. A Bergman-központban kinyomtatták. 51 oldal apró betűkkel. Egy nagyon helyes kismama volt a titkárságon.

Épp szoptatott. Zavarba jöttem, ő nem. Ideadta a gyereket: Dante, mondta, így hívják. És átvette a pendrive-omat. Én meg ölemben Dantével álltam Bergman egyik mosolyogva figyelő képe előtt. Danténak tetszett a kalapom, megfogta a szélét – és mivel kis 14 hónapos vasgyúró volt, komoly erőfeszítésbe került visszaszerezni. Hazafelé a Csérek réjtén Dantén gondolkoztam – milyen érdekes így indítani útnak egy kisembert. Dante – oszt még foga sincs.

A Csérek réjtén mindig megtámadnak a csérek. Hitchcock is erre biciklizhetett egykor, mert tényleg horrorisztikus érzés – vijjognak, kárognak, süvöltenek és párosával támadnak. Kötelékben. Egy darabig szinte helyben állnak fölötted, aztán zuhanórepülésben neki. Mindig

félek átmenni azon a réten – kb. 700 méter, de tekerek

tiszta erőből. Itthon megnéztem a neten, és mindent megértettem. Ez, aki ennyire támad, az a Sarki csér – itt nyaral, Svédországban, téli lakhelye az Antarktisz. Hát ismerhet kegyelmet egy ilyen nehéz sorsú kismadár

Itthon kitettem a példányt a kerti asztalra. Az orgonák hullája alá. Milyen jó lenne megünnepelni. De egyedül – hogyan? Felhívtam Annát – kész vagyok édesem. "Mondjad gyorsan, mert előadásom van" Ültem a napsütésben. Egy kismadár figyelt a gerincről.

Barázdabillegető. Gyors mozgású, szerény külsejű kis szubrettje az ornitológiának. Itt van fészke a cserepek alatt, mindig hallom a süvölvényeket...

És nagyon szeretem nézni, ahogy leveti magát a semmibe. Úgy kezd repülni, hogy egyszerűen ledobja magát, 5-6 méter szabadesés, a föld fölött pár centivel pedig hirtelen felszáll. Félelmetes látvány.

De egy jó dráma nem ilyen. Az nekiszalad, mint a pelikán, kiterjeszti dús konfliktusú szárnyait, kettőt csap – egyet az eredeti karakterek, egyet a korszerű forma irányába, lábaival (a stílus és a mondanivaló) sebesen rohanni kezd – és felszáll, mint ahogy a lélegzet szakad ki az emberből születéskor (ld. Dante)

Szóval ilyen szép melankolikus hangulatban vagyok, barátaim. Felmentem a tetőre, lefényképezni magam, ahogy pezsgőzöm, de már nem voltam ott. Kimentem a kertfal elé, visszanéztem, de ott se voltam. Kitöltöttem a pezsgőt, Jófajta hús zsibbadás.

Aztán kinyitottam a példányt. Olyan érdekes volt kézbe venni. Van egy svéd dal is benne. A keresztény vitézről és a troll lányról. Ezt dúdolgattam, olvastam a darabot, és a ferihegyi vámmentes pezsgőt kortyolgattam. Herr Mannelig.

Váratlanul eszembe jutott egy sportág – nagyon rég nem látok ilyet. A hármassugrás. Gyerekkoromban öcsémmel nagyon sokat mulattunk rajta. Ezen meg a négyes bobon, ahol mindig lemaradt valaki. De a hármassugrás egykor olimpiai szám volt... és hogy miért jutott eszembe? Mert az, hogy én itt ülök ebben a valószerűtlenül ferde napsütésben, Bergman kertjében, és új darabomat forgatom – ez egy hármassugrás. Miskolc – Győr – Nemzeti – Fårö.

Ránéztem a netre.

Magyarország – Portugália 3 : 3

Itt nagyon játszik valaki. Velem.

Holnap kiskomp, nagykomp – este Stockholm. De egy szép Fårö-i templomjárás (némi kalotaszegi reminiscenciákkal) még hátravan.

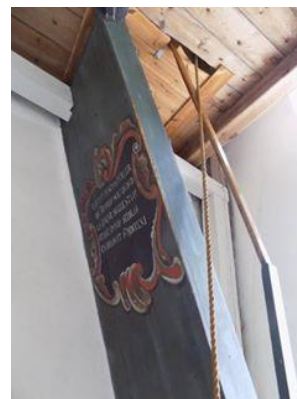
június 24.

A HIT HELYE

Utoljára hagytam a templomot... és a szélmalmot. 3 hét alatt többször elhaladtam mellettük - és tudtam, hogy előbb utóbb írni fogok róluk. A templomba csak utolsó nap mentem be. Üres volt. Mindig idegenkedtem a protestáns templomok fehér mértanától, célszerűségétől. Az ajtó nyikorgott, ahogy egy templomajtónak illik. És az első jel, ami alvó bizalmamat felébresztette: itt kötéllel harangoznak. Meghúzzák, elengedik. Ez nem gépi harang.

Egy hajós kellemes arányú nagy templom. 1 hajós - a szó szoros értelmében. Az első csillár helyén ugyanis egy csinos vitorlánhajó makettje függ, mesterségük címere. A templom tágas, akár az egész sziget lakosságát be tudná egyszerre fogadni.

Ablakain festett cicó nélkül árad be Fårö éles fénye.

A kalotaszegi templomok emlékét idézte bennem. Talán a kézzel festett padok, a faragott oltár, a kehelyre emlékeztető szószék miatt.

Nagyon szeretem, ha a hit metafizikáját az ábrázolás naivitása oldja. Szeretem az elrajzolt szentlelkeket, az érettségi találkozó jellegű utolsó vacsorákat, vallomás - Jézust és a

tanítványokat ábrázolja - mint egy hajó legénységét. Egymásba kapaszkodva. Ennyire demokratikus, szeretetteli oltárt ritkán láttam. Egyik oldalán egy naiv, kissé korpulens szeráf a hit horgonyát tartja (sehol sem érzékletesebb a vasmacska jelentése, mint egy szigeten) - jobb oldali társa egy túlméretezett szívvel a szeretetet ajánlja figyelmünkbe

És e széparányú, tiszta templom még egy tanulságot tartogat a látogatónak: más idejének tiszteletét. A szószéken tekintélyes homokóra figyelmezteti a prédikátort - a jó

kevés szót igényel. Bergman apja lelkész volt. Sokat küzdött vele, később az emlékével.

És sokat foglalkozott Istennel is. (az ördöggel nemkülönben) Az ő istenhite kétségekkel, hiányokkal, tagadással teli. „Az ember Istent a saját képére és hasonlatosságára alkotta.” Sokszor gondoltam erre Bergman közben.

A Szélmalom ennél sokkal egyszerűbb. Mikor először jártam Damba-ban feltűnt a malmot hátulról megtámasztó két ferde gerenda. Ekkora szelek fújnának? - gondoltam. Másodszor közelebb mentem, körül is jártam a malmot. Ekkor derült ki, hogy a gerendák egy nagy

kerékre támaszkodnak, vagyis a malmot el lehetett fordítani, mint egy asztali ventilátort.

A széljárás szerint. Logikus - gondoltam, miután már tudtam. De addig rá nem jöttem volna. A malom célirányos, szélirányos forgatása - ez a praktikus út - Don Quijote idealizmusa pedig a másik

június 25.

HÁROMPONTOS LEVÉL . . .

avagy "ahol nincs TE, ott nincs ÉN sem"

A kiskomp kerítése bezárult, és a Sárga Tengerföldrőjtjáró elindult visszafele, az előző világba.

Vajon meddig fog élni Fårö tisztasága bennem?

Visby-ben egy hatalmas, 9 emeletes hajó mellett kötöttünk ki. A neve: A VILÁG - (The World) Este indul Észak-Indiába. Nézttem, és nem vágytam rá...

A kaland unalma.

Viszont életemben először láttam sirályt felülről.

Aztán három és fél órán át csak csillogott, csillogott a végtelen víz. Egyszer láttam egy felhőt - egy

angyalt, amint leszáll egy szigetre.

Bergmant olvastam épp (☺)- és annál a mondatnál jártam kb.

"(a színpadi próbán) ahol nincs TE, ott nincs ÉN sem" - ez nagyon megragadt bennem. Fårö tanulsága nehezebb napokra

Stockholmban a legnagyobb meglepetés az volt, hogy mennyire kiéheztem az emberi

gesztusokra. Minden utcai jelenetet (találkozás, vita, nevetés, kézfogás, a koldus mellett való elhaladás technikája, egy afgán férj-feleség utcazenélése stb.) szóval minden szóra sem érdemes apróságot hosszan bámultam, szinte ittam magamba az emberek viselkedését. A nyúl, meg a róka, meg a sarki csér után ki voltam éhezve arra, hogy embert lássak... ezt nem gondoltam volna korábban. Emberszomjam volt bő három hét után. Ahol nincs TE, ott nincs ÉN sem - jutott eszembe. És tovább szőttem Peter Brook irányába - ha egy ember bejön az üres térbe, és egy másik nézi, az már színház. De az egyik óhatatlanul a TE, a másik az ÉN... mit adunk át magunkból másoknak...

Elmentem a Klara Kyrka kertjébe. Az angyalfelhők báránnyá változtak, egy égi fény is feltűnt - és az elképesztő csóka-sivalkodásban egy sirály szállt a kőkeresztre. Te miért jöttél? Szeme piros. Kíváncsi.

A mólón két srác sirályt etetett. Oroszok voltak. Nahát!.- gondoltam - ennyi véletlen a világon nincs. Hosszan néztem őket, az az arcukat, látszott, hogy Stockholm szigorú, szabályos világában a sirály-etetés az otthon melegét hordozza. Beszéltek a sirályokhoz, nevettek, és feldobálták nekik a falatokat.

Aztán bementem a Fotografiska múzeumba. Három kiállítást láttam kétszer. Annyira ki voltam éhezve az arcon tükröződő emberi érzésekre, hogy az eléggé álságos "Romák közép-európában" illetve a szintén szájbarágós Bryan Adams "Hadirokkantak - és világsztárok" témájú tárlat mellett őszinte csodálattal dupláztam Hannah

Modigh néger hétköznapi jeleneteit - pedig csak ettek, aludtak, unatkoztak, tévét néztek. A teremben volt egy vízzel teli kis medence, amelynek tükrét néger törzsi zene ritmusára hullámoztatták. Bizony! (A Főnyereményben a kerti tengert ugyanígy különböző ritmusok hullámoztatják - Véletlen? Hát!?)

A földszinten volt egy reprezentatív Greta Garbo tárlat, a Nemzet lánya hazatér sugallattal. Mindent eljátszott - két arccal: egy kemény szembenézős és egy merengős félprofil. Az Anna Kareninája kemény, a Kaméliása merengős. Napóleon szerelme Walewska grófnő kemény merengős. Vajon mi volt a titka? Bizonyára valamit nagyon értett, tudott a korból - ami mára (legalábbis számomra) eltűnt. A kiállításból leginkább a viráginstalláció maradt meg.

Másnap reggel korán keltem, rengeteg tervvel (ajándékok, repülőtéri buszjegy, a stockholmi modern művészetek múzeuma, Strindberg ház stb.)

Péntek reggel 9 kor egy teremtettt lélek sem volt az utcán. Aztán jött egy lány virágokból

font koszorúval. De helyes! - gondoltam. Tíz percbe telt, míg nyitva tartó kávézót találtam. Közben 6 emberrel találkoztam a belváros főutcáján. Ilyen későn kelnek a svédek? – gondoltam.

A kávéskisasszonynak is koszorú volt a fején. Megkérdeztem, miért? - nevetett. Szentivánéj lesz ma este. Szabadnap. Állami ünnep. Eszembe jutott egy régi Bergman fotó.

Hát igen... minden zárva.

Elzarándokoltam a Dramatenhoz.

Az eső elállt, 15 fokra melegedett az idő. Néztem a tengert, az öblöt. Leszállt egy sirály mellém. Szigorúan nézett. Semmi Nyinás nem volt a tekintetében...

Hazafelé a repülőn felhők kísérték. A tó tükrében. A

Fårö-i bokrok képében. A Gamla Hamn-i bálványsziklákat idézve. Egyszer még a nyúl is megjelent a horizonton. Alattam

a Duna - ragyogott a napban.

Olyan különös érzésem volt. Mintha kivették volna ezt a három hetet az életemből. Nem érzem az eltelt időt. Csak azt, hogy jobb lettem. A lélek alján némely zúr leülepedett.

A ferihegyi gyorsforgalmin egy óriásplakát fogad:

Áldott Ramadánt. (nem vicc!)

Mire hazaérkeztem, a britek kiléptek az EU-ból. Vajon merre jár most a World cirkáló?

A **valóság** sokkal játékosabb, mint a képzelet. A hazafelé való úton már bögtek a turbinák, már bekapcsoltuk a biztonsági övet, (és kiegyenesítettük a háttámlákat) amikor a következő szöveg ütötte meg a fületem " Ladies and gentlemen, captain... stb. My name is Nina Hagen... " keresem a szememmel a beszélőt, látom mellette a stewardess kollegákat a nevetéstől görnyedni. De a háromszáz fős airbuson senkinek nem tűnt fel. Magyarra vált a nő. „Jó napot kedves hölgyeim és uraim, Lelkesné Fáradt Magdolna vagyok”... és így tovább. Gurgulázik a személyzet, én meg - mint a nagy színházi belső röhögéseknél, - társat keresek: - hát nem hallja senki? Sőt, még az sem tűnik fel, hogy "tilos a fedélzeten dohányozni, az ütközőkön utazni..." Még a Balti tenger német partja fölött is röhögtem. Hazautam bearanyozója. Meg is köszöntem neki - segített elvágni meghatottságom köteleit.

Több rész nincs. Köszönöm, hogy írhattam nektek - ez a napló volt a társam az egyedüllét néha nehéz perceiben

június 29. ·

ITTHON

Ez már nem Fårö, bár ott született.

Ma megvolt az olvasópróba. „**Nappalok és éjszakák**” - Fårö /Tatabánya.

Kerti mulatság Bajor Gizi buja kertjében.

A 212-es buszról a Sirály utcai megálló után kell leszállni.

Van egy régi kép - csak picit beállított, úgyhogy szinte természetes. Csehov felolvassa a Sirályt a Művész Színház színészeinek. Ikon fekete fehérben. 1899.

Mi is eljátszottunk ezzel.

|(közben a környék gyerekei meztelenül visítottak a bokrok mögött - anyjuk slaggal locsolta őket)

